

REGLEMENTAREA ȘI SUPRAVEGHEREA BANCARĂ ÎN EUROPA CENTRALĂ ȘI DE EST: CAZUL REPUBLICII MOLDOVA

BANK REGULATION AND SUPERVISION IN CENTRAL AND EASTERN EUROPE: THE CASE OF THE REPUBLIC OF MOLDOVA

Mariana CUCU

Universität Regensburg, Germania

Abstract: Pe parcursul ultimelor decenii interesul academic față de stabilitatea financiară, inclusiv cadrul de reglementare și supraveghere bancară a sporit considerabil. Abordarea guvernării sistemului financiar-bancar intra în “top-ul” temelor cercetate, totodată mai puțină atenție se acordă examinării experienței țărilor Europei Centrale și de Est (ECE), mai cu seamă moldovenești în domeniul dat. Această lucrare este o încercare de a acumula, analiza și compara informația privind cadrul prudențial de reglementare și supraveghere din ECE, cu un accent major pus pe exemplul Republicii Moldova. Astfel, analiza practicilor prudențiale internaționale se încheie cu examinarea principalelor vulnerabilități și eventualelor măsuri oportune, aplicabile sistemului bancar moldovenesc.

Cuvinte cheie: :sector bancar, reglementare, supraveghere, stabilitate, vulnerabilitate

Clasificarea JEL: E 58, G21, G28

Abstract: During last decades the interest to financial stability and, as a result, to regulatory and supervisory issues has markedly increased in academic and policy circles. Representative research has been done since that time referring to both financial and banking regulation, however only a few studies concern Central and Eastern European (CEE) and even less - Moldovan experience in this field. This paper is an attempt to bring together, analyze and compare information on prudential regulatory and supervisory provisions in CEE countries, with a major emphasis put on the example of Moldovan banking system. Therefore, analysis of best international regulatory practices conclude with the examination of main Moldovan banking governance “weaknesses” and suggestions of potential reforms applicable for improvement of its existing state of the facts.

Keywords: banking sector, regulation, supervision, stability, vulnerability

JEL Classification E 58, G21, G28

1 INTRODUCERE

Funcționarea inadecvată a băncilor are un efect negativ asupra situației economice și stabilității financiare.

În lumina crizei mondiale mărturisite la moment, cercetarea subiectului de reglementare și supraveghere bancară este deosebit de actuală. Falimentul numeroaselor instituții bancare a subminat încrederea în sistemul financiar internațional, care e greu de recuperat nici măcar cu pachete de remediu estimate cu bilioane de dolari aprobate în ultima vreme.

Criza financiară 2008 a “cutremurat” întreaga lume și “a întors-o cu capul în sus”: potrivit ratingului recent al revistei “*The Banker*” [1] bazat pe 25 de indicatori ce reflectă stabilitatea financiară și economică în 184 state, cele mai bune scoruri sunt înregistrate nu de piețe financiare dezvoltate, ci din contra - de cele mai puțin dezvoltate.

Punctajele atribuite de “*The Banker*” sunt șocante: Republica Moldova, Chile, Bolivia și Peru sunt cel mai puțin afectate de criza recentă, comparativ cu SUA, Marea Britanie sau Japonia.

Explicația acestui rezultat este dependența într-o măsură mult mai mică de creditare și ratele înalte ale suficienței capitalului în aceste țări [2].

Totodată, o astfel de situație, în care Republica Moldova este plasată pe locul cinci, în timp ce Elveția ocupă locul 21, Japonia este a 111-a, pe când nici o țară din Grupul celor 10 nu intră în topul 20 al ratingului “*The Banker*”, nu poate dura mult. De aceea este necesară abordarea

1 INTRODUCTION

Inadequately functioning banking systems slow down economic progress and constitute an obstacle for financial stability and growth. Investigation of banking sector regulation and supervision is especially important in the light of current global crisis, which is still “in full swing”. The collapse of numerous financial institutions that we are witnessing for the moment, bailout packages created by governments worldwide that are estimated at billions of dollars, resulted in a mistrust atmosphere. The financial crisis of 2008 “rocked the globe” and “turned the world on its head”: according to the “*The Banker*” latest ratings [1], which use 25 indicators to rate financial and economic health of 184 countries according to economic stability, overall indebtedness, financial sector stability and government finances, the highest scores are rewarded not to the most developed financial markets, but the much less developed ones. “*The Banker*” “shockingly eulogizes” the Republic of Moldova, Chile, Bolivia and Peru as less likely to be affected by current crisis than USA, United Kingdom (UK) or Japan, due to lower reliance on credit and high capital adequacy ratios [2].

It is however evident that paradox situation, in which Moldova is ranked as fifth country, in contrast to Switzerland being 21st and Japan 111th, while no one of G-10 countries’ economies enters in the top 20 of “*The Banker*” rating, will not last long. Therefore it is necessary to evaluate existing

vulnerabilități existente în sistemul bancar moldovenesc și sunt de întreprins măsuri necesare pentru păstrarea pozițiilor stabile. În acest context, prezenta lucrare constituie un efort de a examina cadrul de reglementare și supraveghere bancară din CEE, în special din Republica Moldova și de a propune măsuri oportune care ar fi relevante pentru eventuala implementare în practică. În fapt, se analizează factorii fundamentali ce expun sectorul bancar moldovenesc riscurilor: opacitatea acestuia, implicarea statului în politicile de reglementare și supraveghere, reglementarea insuficientă a riscului de credit și a garantării depozitelor, imperfecțiunile cadrului de supraveghere. Lucrarea este structurată în trei compartimente: primul abordează importanța reglementării și supravegherii sistemului bancar, cel de-al doilea analizează experiența de reglementare și supraveghere în statele CEE, pe când al treilea - este dedicat sistemului bancar moldovenesc, vulnerabilităților existente în acesta, încheindu-se cu eventualele măsuri oportune pentru îmbunătățirea proceselor de reglementare și supraveghere autohtone.

2 ASPECTE GENERALE PRIVIND REGLEMENTAREA ȘI SUPRAVEGHEREA BANCARĂ

Recunoașterea valorii reale a disciplinei de piață, precum și a necesității protecției deponenților, limitării riscurilor sistemice și prevenirii utilizării băncilor în scopuri suspecte (de ex. spălare a banilor) a durat decenii. Panica în rândurile deponenților, falimentele bancare masive și

weaknesses in Moldovan banking and to make every effort to maintain these stable positions. In this context, present paper is an up-to-date effort to examine Moldovan banking regulatory and supervisory framework and to suggest relevant reforms that could be afterwards implemented in practice. Consequently, the paper addresses fundamental factors exposing country's banking sector to financial vulnerabilities' risks: opaqueness in the banking sector, government's interference in regulatory and supervisory policies, insufficient credit risk and deposit guarantee regulation, as well as basic drawbacks in the existing supervisory system.

The remainder of this paper is structured out of three key sections: first section considers significance of bank regulation and supervision, the second one analyses regulatory and supervisory experience in CEE countries, while the III-rd part - is dedicated to banking in Moldova, mainly endorsing existing weaknesses, as well as suggesting potential ways for regulatory and supervisory processes' improvement.

2 GENERAL ASPECTS ON BANKING SECTOR REGULATION AND SUPERVISION

It has taken decades for the community to state the real value of market discipline and to recognize the necessity of depositor protection, importance to limit systemic risks and avoid "misuse" of banks (for ex. with the goal of money laundering). Severe panics, massive bank failures and enormous losses

pierderile enorme pentru economia mondială au convins politicienii și bancherii că, reglementarea și supravegherea bancară este o necesitate stringentă, și nu doar o “direcție de dezvoltare”.

Abordările de reglementare bancară au variat de la o țară la alta, în unele cazuri fiind atotcuprinzătoare, intervenționiste și controlate de stat, în altele – prea generoase (“*free banking*”) [3]. Cu timpul băncile au devenit cel mai reglementat segment al industriei financiare. Importanța reglementării acestora deseori se explică prin necesitatea de a menține încrederea deponenților, deoarece lipsa “siguranței” în ziua de mâine este caracteristica de bază a unei afaceri bancare. Un alt motiv de a trata banca drept o instituție ce trebuie multilateral reglementată este dat de caracterul “specific” al acestora. Băncile sunt expuse riscului efectului “domino” și chiar o neînsemnată panică poate cauza vulnerabilități și pierderi considerabile pentru economia țării. Totodată, M. Dewatripoint și J. Tirole (1994) afirmă că supravegherea băncilor nu este esențial diferită de cea a entităților nefinanciare și asociază reglementarea bancară cu guvernare corporativă. În timp ce Dewatripoint și J. Tirole își bazează teoria pe ideea, conform căreia scopul principal al reglementării prudențiale este solvabilitatea băncilor, C. Goodhart și colectiv (1998) menționează că, reglementarea excesivă poate constitui mai mult o povară decât beneficiu pentru sistemul bancar. Cu toate că nu există un eventual “model optim” al cadrului prudențial, “filozofia” *reglementării* constă în promovarea mediului competitiv în sectorul bancar, asigurând

to economies convinced politicians and bankers that bank regulation and supervision is a strong necessity rather than a “development trend”.

Over the course of the time and across the countries approaches to bank regulation have varied from extremely light to all encompassing, from highly interventionist regulation and even outright government ownership to episodes of “free” banking [3]. With the time, financial institutions providing banking services have become regulated to a greater extent than most of other financial and non-financial industries. The importance of bank regulation is often explained by the necessity to maintain depositors’ confidence, since future uncertainty is the main characteristics of the banking business. Another reason for treating banks as institutions that should be versatily regulated is their “specific” character. More than any other business, banks are exposed to “me first behavior” and even insignificant panics may cause considerable losses for the economy. However, M. Dewatripoint and J. Tirole (1994) argue that the regulatory control of banks is not that different from the control of non-financial companies by banks, in such a way demonstrating that bank regulation is not that different from corporate governance. While one of the main ideas put by Dewatripoint and J. Tirole (1994) as the base for their theory is that the main concern of prudential regulation is the solvency of banks, C. Goodhart et al. (1998) mention that the tendency to provide an excessive amount of regulation can even result in more burdens than

stabilitatea fiecărei instituții în parte și minimizând costurile instabilității financiare. Pentru a atinge acest obiectiv, cadrul prudential limitează accesul pe piață și spectrul activităților permise băncilor, impune cerințe față de capital și lichiditate, reglementează diversificarea activelor și garantarea depozitelor etc. și, ca rezultat, reduce probabilitatea survenirii vulnerabilităților bancare.

Însă, oricât de bine gândit ar fi cadrul de reglementare, acesta nu poate “garanta” stabilitatea sistemului bancar, în lipsa unui control adecvat al activității corespunzătoare a regulilor prescrise ale băncilor. De aceea, în orice sistem financiar există o instituție specializată, de obicei banca centrală, care își asumă responsabilitatea de supraveghere. Odată cu creșterea interdependenței dintre participanții pieței financiare, unele state au creat autorități de supraveghere financiară separate de banca centrală (Norvegia, Danemarca, Suedia, Marea Britanie, Letonia, Estonia, Austria, Ungaria, Germania, Malta, Belgia, Polonia). Oportunitatea reformării structurii de supraveghere prin eventuala separare a responsabilităților de control a băncilor de bancă centrală se discută și în alte state, inclusiv Republica Moldova.

Literatura de specialitate acordă acestui subiect multă atenție. A. Cukierman (1992), A. Alesina și L. Summers (1993), A. Posen (1995) și J. Fuhrer (1997) estimează empiric importanța independenței băncii centrale privind implementarea efectivă a politicii monetare. R. Heller (1991), C. Goodhart și D. Schoemaker (1992), C. Noia și G. Giorgio (1999) examinează ratele inflației caracteristice

benefits. Although there is no “universal standard” on how the optimal prudential framework should be, the regulatory “philosophy” is unique for every country and system: to promote competitive environment in the banking sector, simultaneously ensuring stability of every financial institution in part and minimizing costs of financial instability. Therefore, the basic prudential governance framework is aimed at controlling risk-taking assumed by banks through restricting market entry and permissible activities, imposing capital adequacy and liquidity requirements, asset diversification rules, regulating deposit insurance and as a result, reducing probability of bank failures.

The well-thought prudential regulation of banks could never “guarantee” soundness of banking sector without effective bank supervision. That is why, in every financial system a specialized institution exists, usually central bank, which assumes bank supervisory responsibilities. Until recently, financial sectors could be characterized by rigid separation of constituent industries, however, as a result of growing interdependence between financial subsectors, some countries have witnessed essential changes in bank supervision (Norway, Denmark, Sweden, United Kingdom, Latvia, Iceland, Estonia, Austria, Hungary, Germany, Malta, Belgium, Poland). The debate about whether reforming supervisory structure is necessary for higher bank stability is still ongoing in a number of countries, including Moldova.

This issue is either broadly discussed in economic

sistemelor în care banca centrală exercită funcțiile de supraveghere comparativ cu acelea, unde există o autoritate independentă de supraveghere a întregului sector financiar.

Studiile empirice demonstrează că, țările cu banca centrală - supraveghetor bancar, înregistrează rate ale inflației mai înalte, explicând această tendință cu conflictul de interese (stabilitate financiară vs. cea monetară). C. Goodhart și D. Schoenmaker (1995) examinează datele a 104 state pentru a decide, care din regimurile de supraveghere (combinat sau separat) este mai puțin expus falimentelor bancare, precum și care este mai eficient în "prevenirea" consecințelor sistemice în cazul unor vulnerabilități bancare.

Ei demonstrează că, sistemele financiare cu banca centrală - supraveghetor bancar înregistrează mai puține falimente (33 din 104), spre deosebire de alte state cu o autoritate de supraveghere independentă (71 din 104).

Potrivit lui C. Noia și G. Giorgio (1999) separarea supravegherii financiare este o soluție optimă pentru țările industrializate, față de cele în tranziție.

Cu toate că nu există un răspuns unanim la întrebarea, care dintre autorități este mai eficientă în exercitarea funcțiilor de asigurare a stabilității sistemului bancar: banca centrală sau un supraveghetor independent? fiecare opțiune presupune atât beneficii, cât și riscuri.

Analiza beneficiilor creării unei autorități independente de supraveghere financiar-bancară o vom începe cu argumentul, conform căruia o astfel

literature. A. Cukierman (1992), A. Alesina and L. Summers (1993), A. Posen (1995) and J. Fuhrer (1997) have empirically estimated importance of central bank independence for conduct of monetary policy. R. Heller (1991), C. Goodhart and D. Schoenmaker (1992), C. Noia and G. Giorgio (1999) emphasize inflation rates in systems where central banks exercise bank supervisory functions versus countries with independent supervisory authority. These studies argue that countries where central banks assume supervisory responsibilities register a higher inflation rate, explaining this trend by the conflict of interests (financial vs. monetary stability). C. Goodhart and D. Schoenmaker (1995) also examine which supervisory regime (combined or separated) is less prone to bank failures, as well as which one tends to generate more efficient resolution of bank failures and avoidance of systemic consequences, using data on 104 countries. They demonstrate that financial systems with the central banks exercising supervisory functions register less bank failures, since number of failures in these countries has been lower (33 out of 104) in contrast to those, where bank supervision is exercised by independent institutions (71 out of 104). According to the C. Noia and G. Giorgio (1999) financial supervisory separation is a better solution for industrialized countries.

Although there is no unanimous answer to the question which supervisory authority is most efficient in exercising functions of preserving banking sector stability and vulnerabilities' prevention, each of these supervisory models offers

de separare permite evitarea conflictului de interese: stabilitate monetară și a prețurilor vs. stabilitate financiară. Reglementarea suficienței capitalului este un exemplu potrivit al politicii monetare „*to-loose*”; în cazul vulnerabilităților financiare, supraveghetorii bancari pot restricționa reglementarea capitalului, ceea ce, la rândul său, va reduce nivelul de creditare în schimbul susținerii economiei prin acordarea creditelor.

Deci, transmiterea funcțiilor de supraveghere autorității independente îi permite băncii centrale să se concentreze pe deplin asupra principalului său obiectiv de stabilitate monetară și a prețurilor. Concomitent, supravegherea băncilor de către o autoritate independentă permite evitarea asumării de către banca centrală a două funcții contradictorii: supraveghetor bancar și creditor de ultima instanță.

Aceasta exclude posibilitatea tratării preferențiale sau “susținerii privilegiate” cu mijloace lichide a băncilor supravegheate. Mai mult de atât, odată ce banca centrală este supraveghetor bancar, persistă riscul de reputație și o neînsemnată greșeală de supraveghere poate afecta reputația băncii centrale și limita independența acesteia prin implicarea “protecționistă” a statului în activitate bancară. Creșterea complexității industriei serviciilor financiare este și ea o explicație pentru concentrarea puterii de supraveghere în mâinile unei autorități independente.

Diverse produse și servicii financiare propuse pe piața valorilor mobiliare și asigurărilor sunt tot mai greu de delimitat de cele prestate de bănci.

expected benefits, but also risks. Referring to arguments supporting assignment of entire financial system’s supervisory tasks to a single authority outside the central bank, it is expedient to notice that it allows to avoid conflict of interests: monetary and price stability versus financial stability. The capital adequacy regulation is a very good example of possible “too-loose” monetary policy. While banks shall maintain capital reserves as a buffer for covering unexpected losses, in case of financial vulnerabilities bank supervisors may restrict capital regulation in order to limit risk-taking. In its turn, this restriction reduces crediting instead of supporting economic recovery by granting loans. Thus, passing supervisory responsibilities to an independent authority allows shunning eventual “encouragement” of inadequate policies, as well as lets central banks to fully concentrate over its main objective – monetary and price stability. Simultaneously, supervision of banks by independent supervisory authority avoids the risk of exercising by the central bank two other contradictory functions: bank supervisor and lender of last resort. This permits to refrain from preferential treatment and privileged liquidity support by the central bank in case of a supervised bank’s insolvency. Moreover, once the bank supervisory activity is exercised by the central bank, the risk of reputation persists. Failure in bank supervision may adversely affect reputation of the central bank that may be used by the government to raise its interference in banking sector and monetary policy. The increasing complexity of

Supravegherea sub sectoarelor financiare de către un singur supraveghetor permite evitarea tratării diferite a produselor similare. Un singur supraveghetor este mai flexibil și mai transparent, comparativ cu agenții de supraveghere independenți, fiecare bazându-și activitatea pe propriile sale politici și proceduri.

Argumentele ce explică beneficiile exercitării supravegherii bancare de către banca centrală sunt la fel numeroase. Cel mai des întâlnit în acest context este argumentul, în baza căruia consolidarea autorităților de supraveghere într-o agenție separată poate duce la concentrarea excesivă a puterii în mâinile unei singure autorități și are ca rezultat birocratizarea excesivă a sistemului financiar. Totodată, coordonarea permanentă și schimbul de informație dintre autoritățile monetare și de supraveghere este extrem de necesară, mai cu seamă în perioadele vulnerabilităților financiare, ceea ce poate fi mai bine asigurat când banca centrală asumă ambele funcții. Un alt avantaj al supravegherii instituțiilor de credit de către banca centrală este “autoritatea”, credibilitatea și independența acesteia (îndeosebi în cazul țărilor în tranziție).

Concomitent cu asumarea responsabilităților de supraveghere, băncile centrale exercită diverse activități aducătoare de profit și sunt financiar independente de contribuțiile entităților supravegheate.

Aceasta le permite să implementeze politici prudențiale adecvate, precum și să limiteze intervenția statului în activitatea de supraveghere.

financial services industry is also an important explication for concentration of supervisory power in a separate supervisory authority. Various products and services offered by insurance and securities markets become hardly to distinguish from those offered by banks. Integrated supervision of these segments avoids different treatment of similar products. Moreover, the single supervisor may be more flexible and transparent in comparison to several separate supervisory agencies, every of which has its own policies and procedures. Arguments supporting bank supervision by the central bank are also numerous. The most often mentioned is that consolidation of supervisory authorities in a separate agency may contribute to an excessive power concentration in hands of a single authority, and as a result to undue bureaucracy in financial system. Moreover, combining monetary policy and supervisory functions in hands of the central bank improves monetary policy implementation, given the fact that information obtained by bank supervisors facilitates guiding monetary policy. So, a permanent coordination and information exchange is necessary between monetary and supervisory authorities, especially in times of financial vulnerabilities, which may be better exercised when central bank combines both of these functions. Another advantage of credit institutions' supervision by the central bank is its “authority”, credibility and independence (especially in case of transition markets). Along with supervisory functions central banks exercise various profit-

În lipsa unui model de supraveghere “superior”, fiecare țară decide cu privire la oportunitatea alternativei de separare a autorității de supraveghere bancară de bancă centrală. Următorul compartiment al prezentei lucrări examinează particularitățile de supraveghere în statele CEE, ulterior fiind discutată oportunitatea unor reforme prudențiale în sistemul bancar moldovenesc.

3 REGLEMENTAREA PRUDENȚIALĂ ȘI SUPRAVEGHEREA ÎN CEE

Adițional la aspectele teoretice de reglementare și supraveghere bancară, este interesant să ne referim și la experiența prudențială în acest domeniu.

În continuare vom analiza sistemele bancare a 16 state CEE.

Pentru o tratare corespunzătoare și consecutivă a acestora, le-am divizat în trei categorii: țările CEE – membrii ai Uniunii Europene (Republica Cehă, Estonia, Ungaria, Letonia, Lituania, Polonia, Slovacia, Slovenia, Bulgaria, România), statele aflate în procesul de integrare (Croatia și Macedonia) și statele ce fac parte din CSI – Comunitatea Statelor Independente (Belarus, Rusia, Ucraina și Republica Moldova).

Sistemele bancare în CEE - statele membre UE: această categorie a țărilor CEE înregistrează cel mai înalt nivel al Produsului Intern Brut (PIB) din regiune, se caracterizează prin cea mai înaltă participare a investitorilor străini și cel mai scăzut nivel al proprietății statului în sistemul bancar, înregistrând indicatorul maxim de intermediere financiară din regiune (raportul activelor bancare la

earning activities and are financially independent from contributions of supervised entities. It allows implementing fair prudential policies and limiting state intervention in supervisory activity. There is however no “superior” supervision model and every country decide on the alternative between separate supervisory authority and central bank supervision. In the second section of this paper bank supervisory particularities in CEE countries are emphasized, while the third one discusses necessity, and eventual consequences of supervisory reforms in Moldovan banking sector.

3 BANKING SECTOR PRUDENTIAL REGULATION AND SUPERVISION IN CEE

In addition to theoretical aspects on bank regulation and supervision, it is interesting to refer to practice in this field. For the purposes of this paper, the bank regulatory experience of 16 CEE states is examined. In order to ensure appropriate and consecutive treatment of a relatively large number of analyzed systems, these are divided in three categories: CEE countries - members of the EU - European Union (Czech Republic, Estonia, Hungary, Latvia, Lithuania, Poland, Slovakia, Slovenia, Bulgaria, Romania); countries in the process of EU-integration (Croatia and Macedonia) and states that are part of the CIS - Commonwealth of Independent States (Belarus, Russia, Ukraine and Republic of Moldova).

Banking in CEE - EU member states: this category of countries displays the highest Gross Domestic

PIB aici constituie 90,5%, comparativ cu media 85,5% în statele aderente și 50,5% în CSI) [4]. Similar altor state, țările CEE-UE au fost expuse șocurilor de tranziție, schimbărilor instituționale și structurale pe parcursul ultimilor decenii.

Unele state (ex. Republica Cehă și Slovacia) au trecut prin tranziție relativ “ușor” – cu o rată a inflației comparativ joasă, progresul rapid în procesele de privatizare și deficitul moderat în conturile curent și bugetar, pe când pentru altele (ex. statele baltice), drumul spre economia de piață a fost mult mai dificil, urmat de criză profundă, hiperinflație, recuperare îndelungată, dar și dezvoltări spectaculoase.

Valurile de instabilitate au redus considerabil numărul instituțiilor financiare în fiecare din sistemele bancare CEE-UE analizate.

Cele mai vizibile schimbări în acest context au avut loc în țările baltice, unde comparativ cu primii ani de independență, la finele anilor 90 numărul instituțiilor bancare s-a micșorat de la 47 la 7 - în Estonia, de la 61 la 23 - în Letonia, s-a înjumătățit până la 14 bănci - în Lituania.

Chiar și în statele ce au reușit să “evite” consecințe dezastruoase ale crizei economice și financiare de pe atunci, restructurarea sectoarelor bancare a “lichidat” multe instituții ineficiente și a majorat cota băncilor străine.

Recunoașterea importanței prezenței pe piață a băncilor străine a durat decenii. Ungaria a fost printre primele state care a apreciat “miracolul de privatizare”: doar în primii ani de tranziție (până în anul 1994), cota majoră a instituțiilor bancare aflate

Product (GDP) in the region, is characterized by the highest participation of foreign investors and lowest share of state-owned banks, registering maximum degree of financial intermediation in CEE (ratio of bank assets to GDP constituting here 90.5 %, in contrast to average of 85.5% in countries in the process of integration and 50.5% in CIS) [4]. However, similar to other countries from the region, CEE-EU states have been exposed to transition shocks, institutional and structural changes during the last decades. Some of them (e.g. Czech Republic and Slovakia) have passed this transition “easier” - with comparatively low inflation rate, rapid privatization progress and moderate current and budget accounts’ deficit, while for others (such as Baltic states) road to market economy has been one of the most difficult with deep banking crisis, hyperinflation, followed by decades of recovery and spectacular developments. Crisis waves considerably decreased the number of credit institutions in each of the analyzed CEE - EU banking systems. The most visible changes in this respect have been registered in Baltic states, where under affection of Asian and Russian crises the number of banks dropped from 42 to 7 in Estonia, from 61 to 23 in Latvia, and halved to 14 banks in Lithuania, as comparing to the first years of independence. Even in those countries that managed to avoid falling into financial and economic crisis by the end of the century, restructuring of the banking sector “swept away” significant number of inefficient institutions and attracted foreign owned banks. Nevertheless, it

în proprietatea statului a fost privatizată, astfel contribuind la dezvoltări financiare spectaculoase. Mai târziu, s-a schimbat și atitudinea “conservatoare” a altor state.

Urmare proceselor de transformare și privatizare, cota instituțiilor aflate în proprietate străină a atins 98% - în Estonia, 90% - în Lituania, 99% - în Slovacia, 97% - în Republică Cehă, 80% - în Bulgaria, 66 procente - în România și Polonia [5]. Aceasta a redus considerabil proprietatea statului și, ca rezultat, implicarea politică în sistemul bancar.

Totodată, în unele state (România, Slovenia și Polonia) guvernul continuă să dețină participațiuni nesemnificative în sectorul bancar.

Procesele de integrare europeană, însoțite de necesitatea alinierii prevederilor legale și regulatorii la standardele europene au constituit elementele de bază pentru îmbunătățirea și stabilizarea mediului financiar din această regiune. După cum se observă din **Tabelul 1**, fiecare dintre state a stabilit cerințele minime de capital, adecvate standardului european de 5 mil. EUR (Estonia, Lituania, Letonia, Polonia, Slovenia, Bulgaria, România), sau chiar mai înalte – de circa 8,4 mil. EUR în Ungaria, 16,6 mil. EUR în Slovacia sau 18,5 mil. EUR în Republica Cehă.

În corelare cu o altă cerință prudențială, în Republică Cehă, Letonia, Polonia, Slovenia, Slovacia și România băncilor li se cere să mențină continuu suficiența capitalului pe bază individuală și consolidată de cel puțin 8%.

Această prevedere este mai restrictivă în Lituania

has taken longer time for most of these countries to “understand” the importance of the foreign banks’ presence. Hungary was the first country to recognize “privatization miracle” and to allow foreign banks’ penetration. Only during first three years of transition (by 1994), the lion’s share of Hungarian state-owned institutions was privatized, contributing to spectacular financial development. The “conservative” attitude of other CEE-EU states has considerably changed in the early days of the new century. Due to transformation and privatization processes, the share of foreign-owned institutions jumped to 98% in Estonia, 90% in Lithuania, 99% in Slovakia, 97% in Czech Republic, 80% in Bulgaria, 66 percent in Romania and Poland [5]. This has considerably decreased state ownership and as a result political interference in the banking sector. However, in some countries (Romania, Slovenia and Poland) government continues to hold insignificant participations in the banking sector. The EU accession process and necessary alignment of banking legal provisions and regulations to European standards have constituted key elements in improving and stabilizing environment in financial sectors of these countries. As may be seen in table 1, all of these countries have established adequate minimum capital requirements in line with the EUR 5 mil. European standard (Estonia, Lithuania, Latvia, Poland, Slovenia, Bulgaria, Romania), or even higher - ca. EUR 8,4 mil. in Hungary, EUR 16,6 mil. in Slovakia or EUR 18,5 mil. in Czech Republic. In line with another

(10%), fiind și mai înaltă în Estonia, Bulgaria și Ungaria - 12%.

Băncile în toate statele CEE-UE evaluează suficiența capitalului ponderat la risc în baza Basel II, fiind flexibile în alegerea din șirul posibilităților de evaluare a riscurilor.

Toate țările CEE-UE limitează riscul ce rezultă din investițiile în capitalul instituțiilor nebancale, ce nu pot depăși 15%, pe când suma totală maximă a unor astfel de cote de participare este de 60% din capitalul total al băncilor (**Tabelul 1**).

important prudential requirement and with the Basel Committee recommendations, in Czech Republic, Latvia, Poland, Slovenia, Slovakia and Romania banks are required to continuously maintain capital adequacy on individual and consolidated basis of at least 8%. This provision is more restrictive in Lithuania (10%), being even higher in Estonia, Bulgaria and Hungary - 12%. Banks in all CEE - EU countries consider their risk-exposure following Basel II provisions, being flexible in choosing between the ranges of available approaches.

	min.capital EURmil.[6]	CAR, % of RWA[7]	Basel II provisions	non-bank holdings, %	Large exposures,%	deposit insurance, EUR	Bank supervisor [8]
Czech	18,5	8	yes	15/60	25/800	50.000	CB
Hungary	8,4	12	yes	15/60	25/800	50.000	NCB
Estonia	5	12	yes	15/60	25/800	50.000	NCB
Lithuania	5	10	yes	15/60	25/800	100.000	CB
Latvia	5	8	yes	15/60	25/800	50.000	NBC
Poland	5	8	yes	15/60	25/800	50.000	NCB
Slovenia	5	8	yes	15/60	25/800	25.000 [9]	CB
Slovakia	16,6	8	yes	15/60	25/800	33.000	CB
Bulgaria	5	12	yes	10/50	25/800	51.000	CB
Romania	5	8	yes	15/60	25/800	50.000[10]	CB
Croatia	5,5	12	yes	15/30	25/600	56.000	CB
Macedonia	5	8	no	15/30	25/800	20.000	CB
Belarus	10	8	partial	5/25	15/50	1.000	CB
Russia	5	10	partial	10/na	25/800	17.000	CB
Ukraine	10	8	partial	15/60	25/800	14.000	CB
R.Moldova	6	12	no	15/50	25/500	430 [11]	CB

Sursa: paginile oficiale web ale băncilor centrale, rapoarte anuale, acte și reglementări bancare

Source: central banks' official web-sites, annual reports, banking acts and regulations

Tabelul 1/Table 1

Principalele exigențe bancare prudențiale în statele ECE (la situația din 31.12.2008)/

Overview of Basic Banking Prudential Provisions in CEE Countries (as of 31.12.2008)

În Bulgaria aceste cerințe sunt și mai restrictive, interzicând participațiuni mai înalte de 10% din fondurile proprii ale băncilor într-o singură instituție nebancaară, în timp ce investițiile totale de acest gen nu trebuie să depășească 50%.

Pentru o diversificare adecvată a riscurilor în țările CEE-UE expunerea față de o persoană sau un grup de persoane ce constituie 10% din capitalul băncii este tratată ca fiind “mare”, și nu poate depăși 25% din capital bancar.

Expunerile totale de acest gen nu vor depăși 800% din capitalul băncii.

În Slovenia prevederile prudențiale adiționale limitează expunerile față de persoane în relații speciale cu banca, și anume, până la 200% din fondurile proprii ale acesteia.

Dat fiind faptul că, o altă exigență prudențială ce contribuie la asigurarea stabilității sectorului bancar este garantarea depozitelor, este oportun să ne referim la experiența CEE-UE în acest domeniu. Majoritatea schemelor de garantare au fost lansate la începutul și mijlocul anilor 90, în 1993 Ungaria fiind primul stat, urmat de Republica Cehă - în 1994, Slovacia, Polonia și România - în 1996, Lituania în 1997, Estonia și Letonia - în 1998, Bulgaria - în 1999 și Slovenia - în 2001.

Inițial, Ungaria a încercat să permită participarea voluntară în scheme de garantare, dar după o “perioadă de experiment” aceasta s-a dovedit a fi ineficientă, și actualmente, schemele de garantare în CEE-UE prescriu participarea obligatorie a băncilor din sistem.

All of CEE - EU countries limit risks stemming from participation in companies by restrictions in holding qualifying interests in non-banking institutions that may not exceed 15%, whereas sum of such holdings may not go above 60% of bank's total capital (see **Table 1**). In Bulgaria these requirements are even more restrictive, prohibiting banks to exceed respectively 10% of bank's own funds in one non-bank institution, while total holdings may not be higher than 50%.

For an adequate risk diversification, a 10% of bank's capital exposure to a person or group of connected persons in every of these countries is treated as “large”. Such an exposure to a single borrower or a group of interrelated borrowers may not exceed 25% of bank's capital. Total large investment portfolio exposures to persons or economically connected groups of persons in CEE - EU countries should not be higher than 800% of the bank's capital. In Slovenia additional specific prudential provision limits exposures to persons maintaining a special relationship with the bank to 200% of bank's own funds.

Since another prudential requirement contributing to stability of banking sector is the deposit insurance, it is important to refer to CEE-EU countries' experience in this field. Most of deposit insurance schemes have been launched in early and mid-90s: Hungary being the first in 1993, followed by Czech Republic in 1994, Slovakia, Poland and Romania in 1996, Lithuania in 1997, Estonia and Latvia in 1998, Bulgaria in 1999 and

Până recent limita maximă de acoperire în UE a fost de 20.000 EUR însă, ca răspuns la criza mondială ce se desfășoară la moment, statele în cauză au întreprins orice efort sa mențină încrederea deponenților și au majorat mai mult decât dublu limitele de acoperire.

După cum se observă din **Tabelul 1**, acoperirea maximă în Republica Cehă, Ungaria, Estonia, Letonia, Polonia, Bulgaria și România deja corespunde noului standard european de 50.000 EUR, în Lituania aceasta chiar atinge cifra de 100.000 EUR [12].

În majoritatea statelor fondurile de asigurare a depozitelor sunt entități independente, totodată în unele cazuri (ex. Slovenia), schema de garantare este administrată de banca centrală și/sau susținută de guvern.

Luând în considerare importanța funcțiilor de supraveghere pentru stabilitatea sistemului bancar, este important să ne referim și la organele corespunzătoare responsabile din CEE-UE. În majoritatea statelor (Republica Cehă, Lituania, Slovenia, Slovacia, Bulgaria, România) banca centrală asumă responsabilitatea de supraveghere a băncilor pe bază individuală și consolidată. Băncile centrale din Republica Cehă și Slovacia supraveghează adițional piața de capital, de asigurări și fondurile de pensii.

Totodată în Ungaria, Polonia, Letonia și Estonia există o autoritate independentă ce supraveghează sectorul financiar, inclusiv cel bancar.

Independența băncii centrale este tratată ca o condiție esențială pentru o politică monetară

Slovenia in 2001. Hungary has initially tried to allow voluntary participation in the scheme. After short “experimental period” it has proven to be inefficient and, as of today, all of the CEE - EU deposit insurance schemes provide for a mandatory participation. Until recently, the maximum deposit coverage in these countries has been about EUR 20.000. Few months ago, as a response to global financial crisis and effort to maintain depositor confidence in these unstable times, most CEE-EU countries have approved new deposit coverage limits, which are more than doubling previous guarantees. As it may be observed in the **Table 1**, maximum coverage in Czech Republic, Hungary, Estonia, Latvia, Poland, Bulgaria and Romania is already in line with the new European standard of EUR 50.000, reaching even higher figure of EUR 100.000 in Lithuania [12].

In most cases deposit guarantee funds are independent entities. However in some of them, for instance Slovenia, deposit insurance scheme is administered by the central bank and/or is supported by the government.

Given the importance of bank supervisors for the banking sector stability, it is essential to refer to particularities of the examined countries in this sense. The body responsible for financial market stability differs from country to country. In most EU – CEE states (Czech Republic, Lithuania, Slovenia, Slovakia, Bulgaria, and Romania) central bank assumes bank supervisory responsibilities on both individual and

efectivă și menținerea stabilității prețurilor.

Cu toate că în majoritatea statelor banca centrală susține politicile economice ale statului și administrează activele acestuia, intervenția parlamentului, guvernului sau oricărei alte autorități în activitatea băncii centrale este interzisă prin lege. Pentru a promova un sistem financiar stabil și a preveni riscuri sistemice, băncile centrale în statele CEE-UE funcționează ca creditori de ultima instanță.

Condițiile de creditare diferă de la stat la stat (ex. în Republică Cehă și România prevederile prudențiale stabilesc un termen maxim de rambursare de trei luni, pe când în alte state acesta nu este stipulat).

Printre condițiile de bază la garantarea unor astfel de credite este asigurarea acestora cu hârtii de valoare emise de stat sau alte active.

Legislația română rezervă băncii centrale dreptul de a acorda de la caz la caz, în condiții excepționale, credite neasigurate.

Statele CEE – candidate pentru integrare în UE: sistemele bancare ce vor fi examinate în continuare aparțin două state aderente – Croația și Macedonia, care după un șir de reforme bancare aproape și-au aliniat prevederile prudențiale la standardele Europene. Spre deosebire de Macedonia și alte state ECE în tranziție, Croația a creat sistemul bancar în două nivele mult înainte proclamării independenței în 1991.

Totodată, conflictul militar la Balcani a constituit un mare obstacol pentru stabilizare financiară.

În anii 90, Croația a încercat să implementeze programe de revigorare a sistemului bancar, dar

consolidated basis. The central banks in Czech Republic and Slovakia additionally assume supervision of capital market, insurance industry and pension funds. However in Hungary, Poland, Latvia and Estonia an independent authority is responsible for supervision of the financial sector, including banking system.

The central bank independence is treated as a prerequisite for effective monetary instruments and maintenance of price stability. Although in most countries central bank supports state's general economic policies and manages its assets, government interventions in central bank activities are legally prohibited. In order to promote stable financial system and avoid systemic risks, central banks in evaluated CEE - EU countries function as lenders of last resort, granting bail out loans to banks. Conditions for such crediting differ from state to state (e.g. in Czech Republic and Romania prudential requirements provide for a maximum reimbursement period of three months, while in other states it is not stipulated). One of the necessary conditions for granting such credits is the guarantee by government bonds, securities underwritten by government, or by other assets. Romanian legislation reserves central bank's right to grant on case-by-case basis, in exceptional circumstances even unsecured loans.

CEE countries - candidates to EU integration: next category of countries to be analyzed are two CEE states – candidates to EU integration - Croatia and Macedonia, both still in process of banking reforms' implementation, aligning their

neglijarea principiilor de guvernare corporativă, cadrul de supraveghere liberal, provizioane insuficiente la credite, de rând cu declinul economic, s-a soldat în 1998 cu criză bancară. Reformele ce au urmat, au micșorat numărul instituțiilor bancare de la 60 - în 1998 la 33 - în 2008 și au “trecut” circa 90% din activele bancare în mâinile investitorilor străini [13].

Expunerea vulnerabilităților financiare a fost similară și în Macedonia, la fel afectată de criza anilor 90. Spre deosebire de Croația, sistemul bancar “închis” pentru instituții financiare străine și lipsa unor reforme juridice necesare a descurajat un timp îndelungat intrarea pe piață a investitorilor străini, prezența cărora și la moment este relativ joasă.

Chiar și băncile străine prezente pe piață nu sunt de talie înaltă, reprezentate în mare majoritate de statele vecine (Bulgaria, Slovenia, Turcia, Grecia). Nivelul de intermediere financiară aici rămâne a fi la fel comparativ jos (49,8%) [14].

Dacă e să ne referim la cadrul prudential în aceste state, exigența de autorizare bancară în Macedonia prevede necesitatea deținerii unui capital de 5 mil. EUR, pe când în Croația există trei categorii de licențe.

Pentru fiecare categorie este prescris un anumit nivel de capital minim necesar. Astfel, pentru bănci exigența față de capital este de 5,5 mil. EUR, bănci ipotecare de economii (*housing saving banks*) - 2,8 mil. EUR, pe când pentru bănci de economii (*saving banks*) - 1 mil. EUR.

Suficiența capitalului este stabilită la nivel de 8% în

prudential requirements to European standards. In contrast to Macedonia, as well as other CEE transition countries, Croatia created two-tiered banking sector well before gaining its independence in 1991. Despite this relative advantage, stabilization of banking sector was slowed down by the military conflict in Balkans. In mid 90s Croatia tried to implement banking rehabilitation programs, but neglect to implement corporate governance principles, liberal supervisory framework, and excessive risk-taking by banks, poorly controlled crediting and inadequate provisioning, along with economic slowdown and decline in foreign investments led to banking crisis in 1998. This was followed by a range of significant reforms, which reduced number of banking institutions from 60 in 1998 to 33 by the end of 2007 and has “passed” over 90% of banking assets in the hands of foreign investors shortly after crisis [13].

The exposure to financial vulnerabilities was similar in Macedonia, also affected by crisis of late 90s. In contrast to Croatia, banking sector’s “closure” to foreign financial institutions, along with the lack of adequate reforms in Macedonian legal framework, during a long time has discouraged foreign investors to enter the market. Foreign bank presence is until now rather low comparing to other CEE countries. Even those present foreign banks are not first-tier ones, being represented mostly by its neighbors (Bulgaria, Slovenia, Turkey, Greece). While bank reformers make considerable strides to increase the share of

Macedonia și 12 la sută în Croația.

În cazuri excepționale Banca Națională a Croației își rezervă dreptul de a majora exigența în cauză. Cerințe față de capital în Macedonia includ evaluarea riscurilor potrivit cerințelor acordului Basel I (totodată fiind stipulată evaluarea obligatorie a riscului operațional), pe când în Croația noua legislație bancară stabilește obligativitatea aplicării abordărilor de estimare a riscului de credit și operațional, bazate pe abordările Acordului Basel II.

Reglementarea expunerii la risc a băncilor din statele aderente este mai restrictivă, decât în categoria țărilor UE-CEE, deținerea cotelor în capitalul instituțiilor nefinanciare fiind limitată la 15 procente, iar a investițiilor totale de acest gen – la 30 la sută din fondurile proprii.

Expunerile mari sunt aliniate standardului european de 25 de procente, pe când expunerile totale sunt permise doar până la o limită de 600% din fondurile proprii ale băncilor în Croația și 800% - în Macedonia. Mai mult, în Croația expunerile persoanelor în relații speciale cu banca nu pot depăși 10%, pe când expunerile totale de acest gen – 50% din fondurile proprii ale băncilor.

Cât privește schemele de garantare a depozitelor, atât în Croația cât și în Macedonia schemele în cauză au fost lansate în 1997.

Agenția de asigurare a depozitelor din Croația (*Croatian Agency for Bank Rehabilitation and Regulation of Deposit Insurance*) este o entitate juridică independentă responsabilă față de guvern, pe când Fondul de garantare din Macedonia

foreign-owned banks, the degree of financial intermediation remains rather low (49, 8%)[14].

Referring to prudential framework in these countries, it is noteworthy that while there is only one category of banks in Macedonia that shall dispose of minimum capital equivalent to ca. EUR 5 mil., there are three types of credit institutions in Croatia, for each one being proscribed different levels of minimum capital. In such a way, for banks this requirement shall at least constitute an equivalent of ca. EUR 5.5 mil. Creation of housing saving bank necessitates ca EUR 2.8 mil., while for the founding of a savings bank the initial capital of about EUR 1 million is enough.

The capital adequacy ratio is of 8% in Macedonia and 12 percent - in Croatia. In exceptional cases, Croatian National Bank reserves the right to prescribe an even higher ratio. Capital adequacy requirements in Macedonia cover risks provided by the Basel I (however stipulating mandatory operational risks' evaluation), while in case of Croatia, the new bank legislation recently introduced mandatory implementation by banks of one of the Basel II approaches for credit and operational risks' evaluation. The risk-taking by banks in these countries is more restrictive than in EU-CEE, limiting holdings in capital of non-financial institutions to 15 percent and total holdings to 30 percent of own funds in both Croatia and Macedonia. Maximum large exposure is in line with the EU standard of 25 percent, while total amount of such exposures is allowed up to a six times credit institution's own funds in Croatia

(*Macedonian Deposit Insurance Fund Skopje*) este o instituție de stat. În ambele cazuri participarea băncilor este obligatorie și, spre deosebire de majoritatea sistemelor de garantare din UE, acoperă doar depunerile persoanelor fizice. Limita de acoperire în Croația este de circa 56.000 EUR, în Macedonia aceasta constituie 20.000 EUR [15].

Băncile centrale în ambele state aderente dispun de un nivel înalt de independență și exercită rolul de supraveghetor bancar, licențind și supraveghind băncile pe bază individuală și consolidată. În cazul unor probleme de lichiditate, băncile centrale activează ca creditor de ultimă instanță, termenul de scadență pentru astfel de credite fiind limitat la 12 luni în Croația și o lună în Macedonia.

Statele CEE – membre ale Comunității Statelor Independente: sistemele bancare CSI, analizate în acest compartiment au trecut prin transformări, similare celor menționate în categoriile de mai sus. Însă sistemele financiare CSI sunt mai puțin dezvoltate și alinierea exigențelor prudențiale la practici și standarde europene nu e finisată. Sistemele bancare de două nivele, ce le regăsim astăzi în Rusia, Belarus, Republica Moldova și Ucraina au apărut după căderea “cortinei de fier”, ca rezultat al transformării băncilor sovietice (“Sberbank”, “Vneshekonombank”, “Vneshtorgban” etc.). În primii ani de independență numărul instituțiilor bancare în această regiune a crescut considerabil: în Rusia atingând “recordul” de 2.437, triplându-se până la 230 în Ucraina etc. Crearea a numeroase, dar instabile instituții bancare, se datora mai întâi de toate unor bariere minime de intrare pe

and eight times in Macedonia. Even more, in Croatia exposures to persons in special relations with bank may not exceed 10% and total exposures to such persons - 50% of banks’ own funds. As regards deposit insurance stipulations, both in Croatia and Macedonia deposit insurance schemes were launched in 1997. Croatian Agency for Bank Rehabilitation and Regulation of Deposit Insurance is an independent legal entity accountable to government, while Macedonian Deposit Insurance Fund Skopje is a state institution. In both cases schemes are mandatory, in contrast to most EU member-states covering deposits of natural persons only. The new amount of insurance coverage in Croatia is about EUR 56.000, while in Macedonia it constitutes EUR 20.000 [15].

In both countries central bank has received a high level of independence by now and is the sole supervisory authority responsible for licensing and supervision of banks on individual and consolidated basis. Both banks act as lenders of last resort in cases of urgent liquidity problems faced by credit institutions, maximum maturity for such bail out loans being different: in Croatia - limited to 12 months, in Macedonia - to one month.

CEE countries – members of the Commonwealth of Independent States: the CIS banking sectors have undergone reformations similar to other CEE countries. Nevertheless, their banking sectors are still underdeveloped and are slow in aligning prudential provisions to the best practices and

piață, prevederilor regulatorii lejere și unei supravegheri bancare inadecvate.

În lipsa unor transformări și primul val de privatizare din anii 90, cota majoră a activelor bancare a rămas în mâinile guvernului, care a susținut întreprinderile de stat neprofitabile. Aceasta nu a putut dura mult.

Creșterea ponderii creditelor nefavorabile, odată cu pierderile bancare rezultate din GKO [16] au stat la baza crizei drastice cu rezonanță internațională din August 1998.

Criza aproape a înjumătățit numărul băncilor în statele CSI, cauzând nu doar lichidarea masivă a băncilor insolvente, ci și deprecierea valurilor naționale.

Dezvoltările ce au urmat diferă de la stat la stat. Belarus rămâne a fi economie planificată, pe când în Rusia, Ucraina și Republica Moldova reformele financiare și schimbările regulatorii au contribuit la un progres vizibil în sistemele bancare.

Ignorând transformările orientate spre economia de piață și privatizarea unor instituții bancare, rolul investițiilor străine în această regiune a fost mai mult decât neglijat, ceea ce se reflectă și în ziua de azi prin nivelul redus al participațiunilor străine.

În Ucraina și Republica Moldova cota băncilor străine nu depășește a treia parte din activele bancare. Într-un timp, băncile centrale din Belarus și Rusia au „apărat” băncile autohtone de competiția străină, stabilind cota maximă posibilă a investițiilor străine în sistemul bancar.

Aceasta își are ecoul până în prezent, investitorii străini deținând doar a treia parte din activele

standards. The present-day two-tiered banking sectors in Russia, Belarus, Ukraine and Republic of Moldova have their roots in the Soviet Union system, when the planned-economy banking was replaced by a two-tiered one, inheriting some large soviet banks (e.g. “Sberbank”, “Vneshekonombank”, “Vneshtorgbank” etc.). In every of these countries numerous “pocket” banks have been founded shortly after independence: for instance, only several years after collapse of the Soviet Union, number of banks in Russia has reached its record of 2.437 institutions and tripled in Ukraine, reaching 230. Creation of these numerous but unstable institutions was due to minimum barriers to entry, lax regulatory and supervisory provisions.

This trend could not last long. Despite economic transformations, liberalization and first privatization wave by the beginning of 90s, the lion’s share of large banks remained in the government property, subsidizing unprofitable state enterprises. This resulted in considerable increase of government spending, bad loans and along with banks’ losses on GKO [16], led in August 1998 to drastic currency and financial crisis with an international resonance. The crisis of late 90s almost halved the number of banks in CIS countries, causing along with massive liquidation of banks, also depreciation of national currencies. Developments that followed vulnerabilities of late 90s were rather different in CIS neighboring countries. Belarus remains a planned economy, while in Russia, Ukraine and Moldova financial

bancare în Rusia și 10 la sută - în Belarus.

După cum deja am menționat, cota majoră ale activelor sectorul bancar din Belarus sunt în mâinile statului, ceea ce generează riscuri înalte și eficiența redusă a acestora [17].

Cu toate că sistemele bancare din CSI sunt conservatoare cât privește investițiile străine, exigențele față de capitalul minim necesar sunt aici mai înalte decât în majoritatea statelor ECE-UE: 5 mil. EUR - în Rusia, 6 mil. EUR - în Republica Moldova, 10 mil. EUR - în Belarus și Ucraina.

Cât privește suficiența capitalului, în Rusia această exigență s-a schimbat continuu pe parcursul ultimului deceniu: de la 5 la sută în 1996 la 10% începând cu anul 2000. Republica Moldova a stabilit prevederea în cauză la nivelul de 12%, pe când Ucraina și Belarus – la 8%. Mai mult ca atât, spre deosebire de Republica Moldova, unde suficiența capitalului ponderat la risc este calculată în baza Acordului Basel I, cadrele regulatorii din Rusia, Belarus și Ucraina deja includ metode de calcul a riscului de piață, operațional și de credit în baza abordărilor Basel II.

Limitările stabilite pentru participațiunile băncilor în capitalul entităților nebankare sunt de 15% și 60% în Ucraina, de 15% și 50% - în Republica Moldova, fiind de 10 la sută în Rusia. Investițiile în capitalul instituțiilor nebankare permise băncilor din Belarus sunt cele mai restrictive din întreaga regiune ECE și se limitează la 5 procente din capitalul reglementat al băncilor, suma totală maximă a unor astfel de participațiuni fiind de 25%. Expunerea față de un singur debitor sau un grup de

reforms and regulatory changes determined visible progresses.

During the last decade banking sectors here succeeded by “pushing forward” privatization and market-oriented transformations. Nevertheless, more than in other CEE countries, role of foreign investors was underestimated in CIS region.

This finds its reflection in low foreign participation. In Ukraine and Republic of Moldova foreign banks’ market share does not exceed a third part of total bank assets. Central banks in both Russia and Belarus have continually defended domestic banks from foreign competition, establishing maximum possible share of foreign investments into the banking sector.

This has its echo until present, foreign investors owing only a third part of banking sector’s assets in Russia, market share of foreign banks in Belarus being even lower, scarcely reaching 10 percent. Again, Belarus banking sector is up to now dominated by state-owned banking institutions, which results in its higher risks, lower attractiveness and efficiency [17].

Despite relative conservancy in CIS banking sectors, minimum capital requirements are in line, or even higher than in most CEE and EU countries, being established on the level of EUR 5 mil. in Russia, EUR 6 mil. - In the Republic of Moldova, EUR 10 mil. - In Belarus and Ukraine. As regards capital adequacy provision in Russia, this has been subject to constant changes during the last decade, from 5% in 1996 until 10% since 2000.

debitori în Rusia nu poate depăși 25%, începând cu anul 1998 (nivelul de până atunci a fost mult mai înalt – 60% în 1996 și 40% în 1997, ceea ce a “susținut” creditarea conexă, care și a fost una dintre principalele cauze a falimentelor bancare din anii 90). Suma totală a creditelor mari în Rusia nu poate depăși de 8 ori capitalul băncii, în timp ce prevederile Moldovei și Ucrainei în acest sens sunt pe deplin în corespundere cu standardele europene. Normele regulatorii în Belarus sunt mult mai restrictive [18].

Cât privește protecția deponenților, Belarus a fost primul stat din CSI, care a introdus în anul 1995 schema obligatorie de asigurare a depozitelor persoanelor fizice, supusă controlului deplin a statului.

Inițial, Fondul a stabilit limita de garantare la nivelul de 2.000 USD, care după câțiva ani de activitate, “paradoxal”, dar a fost micșorată până la 1.000 USD. Pentru a atrage depuneri în băncile de stat, Fondul asigură valoarea deplină a depozitelor în bănci cu cota de participare majoră a statului.

Schema de garantare a depozitelor în Ucraina a fost creată mai târziu, în 1998.

Aceasta prevede participarea obligatorie a băncilor din sistem și stabilește limita de garantare echivalentă 14.000 EUR. Rusia și Republica Moldova au început să garanteze depunerile bancare doar în 2004. Autoritatea de garantare a depozitelor din Rusia este o agenție de stat, care garantează depozitele persoanelor fizice până la limita de 17.000 EUR.

Pe lângă aceasta, băncile din Rusia dispun de

The Republic of Moldova fixed this requirement at 12%, both Belarus and Ukraine - at 8%. Moreover, in contrast to Republic of Moldova, which is still endorsing Basel I by capital adequacy computation, regulatory frameworks in Belarus, Russia and Ukraine include market and operational risks' coverage requirements, as well as assess credit risks, based on the modified Basel II standardized approach. The limitations established in Ukraine for participations in capital of non-bank organizations are similar to European standards (15% and 60%), in Republic of Moldova being correspondingly – 15% and 50%, registering even stricter value of 10% in Russia.

The participation of Belarusian banks in capital of non-bank organization is the most restrictive in the whole CEE and may not exceed 5 percent of banks' regulatory capital. Aggregate participation in non-bank organizations may not be higher than 25% of regulatory capital.

The maximum risk exposures to a single borrower or a group of borrowers has been established in Russia on the level of 25% since 1998, although until then it was considerably higher (60% in 1996 and 40% in 1997), “subsidizing” connected lending, that was one of the most important reasons for banks' fails in late 90s.

Total sum of large credits there may not exceed 8 times bank capital, which is lower than the limit of 12 times - established in 1996 and 10 times - in force since 1997.

While Ukrainian and Moldovan provisions in this sense are fully in correspondence with European

dreptul de a crea voluntar scheme de garantare, fondate ca organizații necomerciale, cu cel puțin 5 bănci participante și un capital statutar minim în valoare de 20 de ori capital bancar minim [19].

Limita de acoperire în Republica Moldova, cu toate că recent majorată, este de circa 430 EUR [20], fiind cea mai joasă din toată regiune.

În fiecare din statele ECE – CSI analizate, banca centrală este unica autoritate de supraveghere, care exercită supravegherea instituțiilor și grupurilor bancare pe bază individuală și consolidată (doar în cazul Moldovei supravegherea consolidată nu este implementată până acum).

Reglementările prudențiale din Rusia și Republica Moldova stipulează independența băncii centrale, spre deosebire de Ucraina, unde conform legislației, banca centrală dispune doar de independență “economică”, nefiind menționată autonomia de organele de stat și guvern.

În Belarus situația la acest compartiment diferă și mai mult. Acesta este unicul stat CSI, unde președintele republicii aprobă statutul băncii centrale, numește și eliberează din funcție guvernatorul și membrii consiliului, hotărăște ce organizație va efectua auditul și aprobă rapoartele anuale ale băncii centrale.

Băncile centrale în toate statele CSI exercită funcțiile de creditor de ultima instanță, cu condiția unei garanții adecvate prin valori mobiliare sau alte active.

Generalizând analiza sistemelor bancare din ECE, putem concluda că, țările membre UE-ECE se caracterizează prin cea mai înaltă cotă de participare

standards as well, there are some specific and more restrictive regulatory norms in Belarus [18]

As to depositor protection, Belarus was the first CIS country to introduce in 1995 deposit insurance scheme, which is controlled by the state, is mandatory for all banks, extending exceptionally over individual deposits in national and foreign currency.

The Fund has initially refunded maximum amount of USD 2.000, which “paradoxically” has decreased after several years of Fund’s activity, reaching USD 1.000 per depositor.

Moreover, in order to attract savings in state banks, a full coverage for deposits held within banks having state shareholdings exceeding 50% is granted.

Ukrainian deposit guarantee system was created later on, in 1998.

It provides for compulsory participation of all banks and establishes a ceiling of Hryvna equivalent of ca. EUR 14.000. Russia and Republic of Moldova created mandatory deposit guarantee schemes only by 2004. Russian Deposit Insurance Agency, which is a state corporation, guarantees household deposits up to ca. EUR 17.000.

Despite mandatory deposit insurance, Russian banks have the right to create voluntary deposit insurance schemes, instituted as non-commercial organizations, with at least 5 banks holding at least 20 times bank minimum capital [19].

The coverage limit established in Republic of Moldova - ca. EUR 430 [20], although recently

a investitorilor străini, cel mai înalt nivel de intermediere și cea mai joasă implicare a statului în activitate bancară. Aceasta ar putea fi explicat nu doar prin situație economică mai favorabilă, ci prin reglementare prudențială adecvată și la timp în această regiune.

Experiența acestor state, cu băncile străine având poziții dominante pe piață bancară demonstrează importanța simplificării accesului investitorilor străini pe piață financiară.

În timp ce reglementările prudențiale în statele aderente sunt aproape în deplina corespundere cu prevederile europene, țările CSI se afla în procesul de implementare a reformelor regulatorii.

Spre deosebire de statele aderente, participarea străină aici este subestimată, în unele cazuri fiind chiar prudențial limitată.

Totodată, cerințele față de capital în CSI sunt mai înalte decât în alte state ECE, astfel asigurând accesul pe piață doar a unor instituții bancare ce pot face fața concurenței.

În majoritatea statelor ECE suficiența capitalului ponderat la risc este evaluată în baza standardelor Basel II (în CSI fiind aplicate metode și abordări mai simple).

În timp ce unele state UE au separat funcțiile de supraveghere de bancă centrală, țările aderente și CSI nu s-au hotărât pentru astfel de reforme.

Cât privește asigurarea depozitelor, în statele aderente și CSI schemele de garantare includ doar depunerile persoanelor fizice, în timp ce în UE sunt adițional acoperite depozitele persoanelor juridice.

Cu toate că mai joase decât în alte state aderente și

raised, is the lowest in the CEE.

In each of the analyzed CEE - CIS countries, central bank is the only body, exercising supervision of credit institutions and banking groups on both individual and consolidated basis (only in case of Republic of Moldova - consolidated supervision is still not implemented).

Prudential stipulations in Russia and Moldova provide for central banks' independence, in contrast to Ukraine, where this independence is legally established only as "economical" one, autonomy from state and governance bodies still not being stipulated. In Belarus, situation on this chapter differs even more.

It is the only one CIS country where president is in charge of central bank's statute approval, appointment of chairman and board members and removal thereof from the office, designating audit organization and approval of central bank's annual reports.

Central banks in all of the examined countries from this category exercise lender of last resort functions, given the due guarantee by securities or other assets.

Generalizing the overview of CEE countries' banking systems, one may conclude that CEE - EU member states are characterized by largest participation of foreign investors, highest degree of intermediation and lowest share of the state-owned banks.

This may be explained not only by the more favorable economic situation, but also by the adequate and timely prudential regulation in this

UE, plafoanele de garantare în ECE sunt cu mult mai înalte decât în Republica Moldova. Oportunitatea altor “practici” ce ar putea fi “adoptate” de sistemul bancar moldovenesc, va fi discutată în compartimentul ce urmează.

4 PARTICULARITĂȚILE REGLEMENTĂRII ȘI SUPRAVEGHERII ÎN REPUBLICA MOLDOVA

În contextul examinării cadrului de reglementare și supraveghere în statele CSI deja ne-am referit la sistemul bancar moldovenesc, însă în continuare îl vom analiza în mai multe detalii.

Sistemul bancar în două nivele cu Banca Națională a Moldovei (BNM) - regulator și supraveghetor bancar și băncile comerciale, ce au substituit băncile sovietice, a fost fondat în 1991.

De atunci acesta a trecut prin reforme și “transformări”, datorită cărora a devenit cel mai dezvoltat segment al sistemului financiar.

Această “dezvoltare bancară avansată” a fost demonstrată și de criza financiară recentă, care a “plasat” Republica Moldova în top-ul 5 a statelor cel mai puțin expuse consecințelor crizei 2008[21].

În același timp, sectorul bancar moldovenesc este relativ mic, activele totale constituind 66,5%, creditarea - 40%, pe când depozitele – 46 la sută din PIB[22] (Figura 1).

Neînregistrând o tendință de creștere pe parcursul ultimilor ani, IMF (2008) explică intermedierea bancară joasă a Moldovei (raportul total active față de PIB) prin dezvoltarea de piață precară și utilizarea preponderentă a banilor cash în economie.

region.

Experience of these states, where foreign banks hold dominating positions on the banking market, demonstrates appropriateness of simplifying entering of foreign investors. Prudential regulations in EU acceding states are almost “caught up” with the European ones. CIS countries are late reformers, being still in an earlier stage of banking sector development. In contrast to acceding countries, foreign participation is underestimated and, in some cases, even prudentially limited there.

Nevertheless, capital requirements in CIS countries are considerably higher than in most EU states, allowing only stable and competitive institutions enter the market.

While some of the EU countries have separated bank supervision from the central bank, acceding and CIS countries are still “abstaining”. Furthermore, almost all CEE countries implement Basel II requirements in evaluation of banks’ capital (CIS and acceding countries endorsing simple methods and approaches).

As regards deposit insurance, acceding and CIS countries’ deposit guarantees include savings of natural persons only, while in EU – both deposits of natural and legal persons are covered. Although lower than in EU and acceding countries, CIS states’ deposit coverage is considerably higher than Moldovan one. There are also other useful “practices” that could be “adopted” by Moldovan banking. Appropriateness thereof is discussed in the next section.

Sistemul bancar moldovenesc este constituit din 16 bănci comerciale, activele celor mai mari 5 bănci din total active fiind de 65 la sută (**Tabelul 2**).

În două bănci din republică (una - în procesul de privatizare) statul deține cote de participare.

Cu toate că sistemul bancar moldovenesc a fost “oficial” deschis concurenței bancare internaționale, prezența băncilor străine este relativ joasă - 25 la sută din activele bancare (**Tabelul 2**).

Dar și această “modestă” participare se datorează apariției recente pe piață a unor bănci europene (Societe Generale a procurat 70,57% din BC Mobiasbanca SA, “Venetto Banca” din Italia a procurat 100% acțiunilor BC Eximbank SA, o bancă nouă - ProCreditBank și reprezentanța Raiffeisenbank și-au început activitatea).

Totodată autoritățile “salută” investițiile băncilor de talie înaltă, deoarece majoritatea investitorilor străini ce participă pe piața bancară din republică nu dispun de rating internațional înalt și parțial sunt rezidenții centrelor și zonelor off-shore[23].

Un obstacol pentru competitivitate și liberalizare bancară este intervenția statului (în jur de 15 procente din activele bancare fiind în proprietatea guvernului).

Aceasta expune băncile unui risc de tratare preferențială și este contradictorie primului principiu de bază al Comitetului Basel, potrivit căruia independența operațională a autorității de supraveghere este un factor important[24]

4 REGULATORY AND SUPERVISORY PARTICULARITIES IN REPUBLIC OF MOLDOVA

Despite referring to Moldovan banking within study of the CIS-countries’ regulatory and supervisory frameworks in preceding section, the present fragment is dedicated to its more comprehensive analysis.

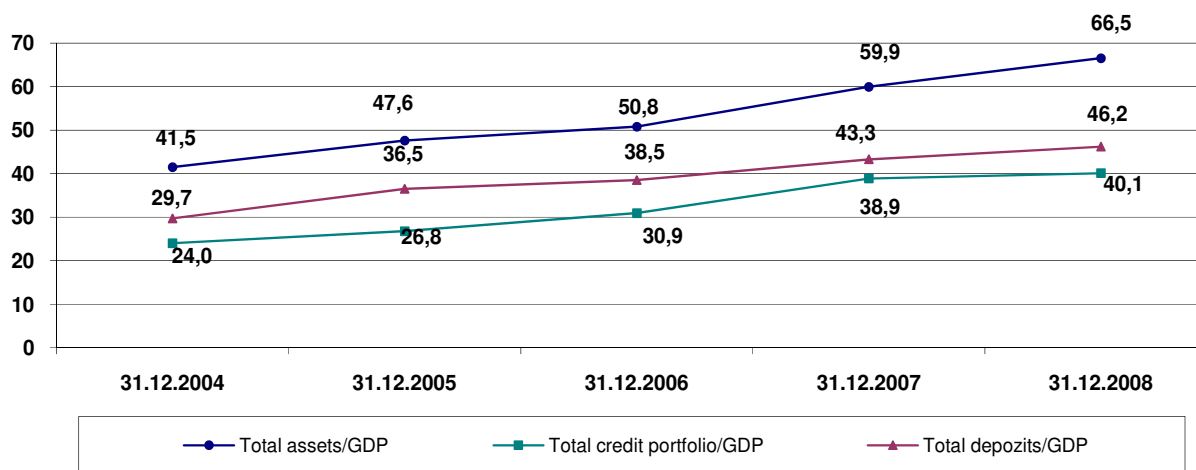
The two-tier banking system, that is to be found here today was established shortly after gaining independence in 1991, with the National Bank of Moldova (NBM) playing regulatory and supervisory roles and commercial banks replacing former specialized banks.

Since that time, banking sector has undergone considerable reforms that gradually “transformed” Moldovan banking in the most developed subsector of the country’s financial system.

This “advanced development” has been recently “confirmed” by the financial crisis of 2008 that “placed” Moldova in the top 5 of countries less likely to be affected by current crisis [21].

At the same time, the banking sector is still relatively small with total assets amounting 66,5% of GDP, lending representing only 40 percent and deposits - 46 percent of GDP [22] (see **Table 1**).

Despite an upward trend during the last several years, IMF (2008) explains low bank intermediation in Republic of Moldova (total assets to GDP) by early stage of market development and widespread use of cash in the economy.

Sursa: rapoartele anuale BNM, calculele proprii/Source: NBM annual reports and web-site, own calculations

Figura 1/Figure 1

Dinamica activelor, depozitelor și creditelor raportate la PIB, 2004-2008 (%)

Dynamics of assets, deposits and credits to GDP, 2004-2008 (%)

În 2006 baza legislativă bancară a fost modificată cu scopul atribuirii băncii centrale unui nivel înalt de independență (BNM este independentă în exercitarea atribuțiilor sale și nu mai poate solicita/primi instrucțiuni de la autoritățile publice sau orice alte autorități și nu poate acorda asistență financiară organelor statului), dar sunt binevenite și modificări, ce ar asigura autonomia bugetară și protecția legală a supraveghetorilor [25]

Băncile moldovenești sunt organizate ca societăți pe acțiuni de tip deschis, având autonomie juridică, operațională, financiară și administrativă deplină. În 2008 a fost introdusă licența bancară unică, care

Moldovan banking system is made up of 16 commercial banks, assets' share of the largest five bank institutions constituting almost 65 of total banking assets (see table 2). Two of Moldovan banks still have governments' ownership (one bank is in process of privatization). Although banking system has been "officially" opened to banking competition, until recently presence of foreign banks has been comparatively low, about 25% of system's assets (see table 2). Even this "modest" foreign participation is due to several European banks recently acquiring full or significant shares in Moldovan banks (Societe

prescrie cerința minimă față de capital de 10 mil. MDL (sau 6 mil. EUR). Norma regulatorie a suficienței capitalului este de 12 la sută, în realitate acest indicator fiind dublu (**Tabelul 2**), ceea ce reflectă un potențial “neexploatat” de creditare, dar și demonstrează un nivel înalt al stabilității bancare (demonstrate de criza mondială recentă). Republica Moldova este unicul stat ECE unde Basel II rămâne o perspectivă pe termen lung, estimarea riscurilor bancare efectuându-se în baza prevederilor Basel I. Totodată, trecerea la “noile reguli” de evaluare a capitalului, mai sensibile la riscuri, este de o importanță majoră, mai cu seamă în lumina aspirațiilor de integrare europeană a Republicii Moldova.

Reglementările prudențiale prescriu două principii de evaluare a lichidității: principiul I - potrivit căruia suma activelor băncii cu termenul de rambursare mai mare de 2 ani nu poate depăși suma resurselor ei financiare. Conform celui de-al doilea principiu lichiditatea curentă a unei bănci (coeficient al activelor lichide la total active) nu poate fi mai mică de 20%. Acest indicator este dublu în realitate și reflectă lichiditate înaltă a băncilor din republică (**Tabelul 2**).

Cât privește dezvoltările în sistemul de asigurare a depozitelor, deja am menționat în compartimentul precedent că, Republica Moldova a fost ultimul stat ECE care a creat Fondul de Garantare a Depozitelor în Sistemul Bancar (în 2004).

Acest fond este organizat ca persoană juridică de drept public, cu participare obligatorie pentru toate băncile din sistem.

Generale purchased 70,57% of BC Mobiasbanca SA, Italian „Venetto Banca” acquired 100% shares BC Eximbank SA, a new bank - ProCreditBank and Raiffeisenbank’s representative office have entered Moldovan banking sector). However the investments of first-tier banks in the banking sector are still welcome, as the majority of foreign belongings are not internationally highly-rated financial institutions, with the significant percentage of owners being residents of offshore centers [23]. Simultaneously, Moldovan banking sector still “suffers” from state’s intervention (about 15 percent of banking assets are held by the government), impeding financial system’s competition and liberalization and “promoting” risk of preferential treatment. It neither allows adequate application of the first Basel Committee Core Principle, which provides for operational independence of the supervisory authority [24]. Although a major breakthrough in Moldovan banking sector has taken place in 2006, when central bank has legally received a higher independence (it may not anymore request or be instructed by public or any other authority and is not any longer allowed to extend financial assistance to or for the benefit of the Republic or its agencies and instrumentalities), there is still room for improvement in such areas as budgetary autonomy and legal protection of supervisors [25]. Banks in Moldova are organized as open joint stock companies, enjoying complete legal, operational, financial and administrative autonomy. In 2008 the single bank license

Plafonul de garantare introdus în 2004 a fost stabilit la nivelul de 4.500 MDL (sau 320 EUR), care deși recent majorat la 6.000 MDL (sau 430 EUR), continue a fi cel mai jos din regiune.

Oportunitatea reformelor în acest domeniu este evidentă, dată fiind necesitatea menținerii încrederii deponenților în sistemul bancar autohton.

Este evident că, situația paradoxală creată de criza financiară recentă, când “*The Banker*” a situat Republica Moldova pe locul cinci din 184 de state examinate, Elveția – pe locul 21, Japonia fiind 111-a, pe când nici o țară din Grupul celor 10 nu intră în top-ul 20 al ratingului [26] nu va dura mult și deloc nu înseamnă “izolarea” țării de criză. De aceea este necesar să ne referim la vulnerabilități existente în sistemul bancar moldovenesc, pentru a determina măsuri oportune pentru a-l perfecționa. Cu toate că printre caracteristicile de bază, care au “ridicat” Republica Moldova în topul statelor cel mai puțin expuse consecințelor crizei recente este nivelul scăzut de creditare [27], rezistența sectorului bancar moldovenesc unor eventuale instabilități de creditare este agravată de lipsa unor sisteme de prevenire timpurie (*early-warning systems*). Instabilitate potențială atât din republică, cât și cu caracter internațional poate în orice timp afecta reacția adecvată la risc a supraveghetorului, ceea ce este și mai mult agravat de lipsa unor astfel de sisteme.

expecting all banks to hold MDL 10 millions (or EUR 6 mil.) has been introduced. Capital adequacy requirements shall not fall below 12%. This indicator in reality is more than twice higher than the prescribed standard (see **Table 2**), which is a reflection of “unexploited” banks’ lending potential but, at the same time is a demonstration of a high level of the system’s stability (confirmed by the recent global crisis situation).

Basel II is still only a long-term perspective, for risk calculations being endorsed Basel I provisions. However the “new capital adequacy rules”, that are more risk-sensitive, are very important for Moldovan banking, given the country’s European integration aspirations. Moldovan prudential regulations establish two principles for liquidity evaluation: principle I prescribes that amount of bank’s assets, with the remaining maturity period of more than two years should not exceed the amount of its financial resources.

According to the second liquidity principle, bank’s short-term liquidity (liquid assets to total assets) should at all time be not lower than the percentage rate of 20%.

This indicator is almost twice higher in reality, reflecting high liquidity of Moldovan banks (see **Table 2**).

2004	2005	2006	2007	2008
------	------	------	------	------

No/banks (out of which in foreign property)	16(9)	16(7)	15(6)	16(7)	16(7)
State-owned banks	1	1	1	1	1
Share of state-owned banks' assets in total assets, %	17,6	19,3	15,3	15,1	n/a
Share of foreign-owned banks' assets in total assets, %	33,6	19,6	22,9	23,0	n/a
Share of foreign investments in bank capital, %	52,4	50,6	62,7	71,9	74,0
Assets share of 5 biggest banks/total assets	70,5	69,7	66,5	63,8	63,7
Capital adequacy (capital/RWA, %)	31,4	27,2	27,8	29,0	32,2
Liquidity (liquid assets/total assets, %)	36,3	36,7	33,5	29,0	30,6
Non-performing loans to total loans (%)	6,9	5,3	4,4	3,7	5,2

Sursa: EBRD Transition Report (2007), rapoartele anuale BNM (2004-2007), IMF (2008)/Sources: EBRD *Transition Report (2007)*, *NBM annual reports (2004-2007)*, *IMF (2008)*

Tabelul 2/Table 2

Indicatorii de bază ale sectorului bancar din Republica Moldova (2004-2008)/ Basic banking sector indicators in the Republic of Moldova (2004-2008)

Acestea ar indica riscurile macroprudențiale în sistemul financiar și ar majora abilitatea băncii centrale de a răspunde la timp și eficient la eventualele vulnerabilități în circulația capitalului [28].

Alte "elemente" importante, ce lipsesc, sunt biroul de credite și agenția de rating. O eventuală includere în perspectivă pe termen lung și mediu a prevederilor Basel II în legislație va constitui o problemă pentru băncile moldovenești, deoarece unul dintre momentele importante în acest context este clasificarea portofoliului de credite în baza ratingului atribuit debitorilor.

De aceea, o importantă reformă este crearea în Republica Moldova a unei agenții de rating, care ar facilita evaluarea băncilor de către autoritățile competente, analiști financiari, deponenții și potențialii investitori, pe când stabilirea unui birou de credite va îmbunătăți „cultura bancară” în Republica Moldova și va facilita accesul la

Looking at the developments in deposit insurance, as already mentioned in preceding section Moldova was the last out of all CEE countries to establish Deposit Guarantee Fund in the Banking Sector (in 2004). This Fund is organized as a public law legal person, with the mandatory participation of all licensed banks. The coverage limit introduced in 2004 has been established on the level of MDL 4.500 (EUR 320), which although recently increased up to MDL 6.000 (ca EUR 430) is the lowest in the CEE. Therefore, in order to maintain the depositor confidence in the banking sector, this deposit coverage shall be heightened. It is evident that paradox situation, in which according to the recent financial and economic health ratings of “*The Banker*”, Republic of Moldova is ranked as fifth out of 184 examined countries, in contrast to Switzerland situated at 21st and Japan on 111th place, while no one of G-10 countries' economies enters in the top

informația de credit. Astfel va fi redus riscul de credit și simplificată procedura de acordare a creditelor.

Opacitatea sistemului bancar, constituie și ea o sursă de vulnerabilitate financiară, împiedicând implementarea corespunzătoare a cerințelor prudențiale.

Aceasta încurajează creditarea conexă, conflictul de interese și expune sistemul bancar riscului de spălare a banilor.

Problema în cauză preocupă demult autoritățile responsabile, care întreprind măsuri concrete pentru a majora transparența bancară: de ex. în 2006 a fost micșorată cota substanțială de capital de la 10% la 5% și limitată proprietatea acționarilor ce provin din zonele off-shore la maximum 5% din capitalul bancar.

Sectorul bancar ar putea deveni și mai transparent, prin eventuala emitere a Rapoartelor de Stabilitate Financiară (fapt nejustificat în acest moment).

Aceasta ar permite cunoașterea mai bună de către public a situației reale în sectorul bancar și ar reflecta eventualele vulnerabilități și surse de risc (în special de credit).

De asemenea aceasta ar majora responsabilitatea băncii centrale în promovarea unui sistem financiar mai transparent și ar motiva cooperare mai strânsă dintre autoritățile de supraveghere.

Făcând abstracție de asumarea de către banca centrală a funcțiilor de supraveghere prudențială, participarea instituțiilor bancare din Republica Moldova ca participanți profesioniști pe piața valorilor mobiliare, precum și deținerea unor cote

20 [26], will not last long and does not mean country's "isolation" from the crisis. Therefore it is necessary to refer to existing weaknesses in Moldovan banking and to make every effort to perfect it. Although one of the main characteristics, why Republic of Moldova has been ranked as one of the states which are less likely to be affected by the current crisis, was low levels of lending[27] resistance of Moldovan banking sector to eventual credit "bubbles" is aggravated by lack of early-warning systems. Potential domestic and external disruptions may any time affect supervisor's due reaction to risks faced by banking sector, which might be even more aggravated by the lack of these systems. Implementing early-warning systems, which would indicate macro prudential risks in financial system, could enhance central bank's ability to respond in a timely and effective manner to potentially disruptive capital movements [28].

Another important "elements" still missing in Republic of Moldova are credit bureau and rating agencies. Eventual inclusion in the long or middle-term perspective of the Basel II prescriptions in Moldovan legislation will constitute a problem for Moldovan banks, since one of the most important issues in this context is credit portfolio classification, based on debtors' ratings. Therefore, an important reform is the creation in Republic of Moldova of rating agency, which would facilitate banks' evaluation by competent authorities, financial analysts, depositors and potential investors, while establishment of credit bureau

substanțiale în companiile de asigurări a impus necesitatea unei colaborări mai strânse dintre autoritățile de supraveghere din sectorul financiar. Primul pas „real” în această direcție a fost făcut în 2007, odată cu crearea Comisiei Naționale a Pieței Financiare (CNPF), sau „Megaregulator” cum i se mai zice în cercurile financiar-bancare. Responsabilitățile de supraveghere a CNPF se extind asupra participanților pe piața financiară nebancaară, totodată se discută și posibilitatea eventualei transmiteri a obligațiunilor de supraveghere bancară în „megareglementare”. Separarea supravegherii bancare de la banca centrală, deși posibilă, este prematură, luând în considerație că, la momentul de față segmentul nebancaar al pieței financiare moldovenești rămâne slab-dezvoltat, confruntându-se cu dificultăți operaționale și lipsa instrumentelor necesare[29] Mai mult, odată separat de bancă centrală și limitat în resurse financiare necesare, supraveghetorul bancar va fi expus riscului de corupție, ceea ce poate complica situația în sectorul financiar.

Totodată, cooperarea supraveghetorilor din toate sub sectoarele financiare simplifică accesul la informație, facilitează coordonarea eforturilor de supraveghere. În acest caz „aranjamentele organizatorice” contează pentru perfecționarea proceselor de supraveghere financiară în Republica Moldova.

Astfel, pot fi luate ca exemplu cele mai bune practici internaționale, în cazul dat - experiența olandeză și portugheză. Anterior consolidării *de facto* a supraveghetorilor financiarilor într-o singură

would improve „banking culture” in Moldova and would facilitate access to credit information, reducing credit risks and simplifying credit granting procedure. Opaqueness of Moldovan banking sector is another source for financial vulnerabilities, impeding the due implementation of prudential requirements. It encourages connected lending, conflict of interests and non-transparent banking techniques. In order to enhance bank transparency, Moldovan authorities have recently reduced significant holdings from 10% to 5% and limited ownership of proprietors coming from off-shore zones to 5% of bank’s capital. Banking sector could become even more transparent, by issuing Financial Stability Reports (lacking for the moment). This additional measure could contribute to a better awareness on the real situation in financial system, its eventual vulnerabilities and sources of risks (especially credit ones). It would also increase central bank’s responsibility in promoting a transparent financial system and would motivate a higher cooperation between financial supervisory authorities.

The central bank’s Regulation and Supervision Department is the only authority responsible for authorizing, regulation and supervision of banks. Recently the new financial supervisor - National Commission of the Financial Market Supervision (NCFM), known in Moldovan financial circles as “Mega regulator”, has been created. Its supervisory responsibilities extend to nonbank financial participants; however eventual inclusion of banking supervisory obligations in “mega

autoritate, aici au fost instituite Consiliile supraveghetorilor financiari [30].

În ambele scheme nu au avut loc schimbări organizatorice în sistemul financiar, totodată, obligativitatea cooperării dintre participanții pieței stipulată de legislație, a majorat considerabil coordonarea eforturilor în procesul de supraveghere financiară.

Crearea organului similar în Republica Moldova, “susținut” de prevederi legislative (ce lipsesc în acest moment)[31]; ele ar stipula drepturile și obligațiunile supraveghetorilor, ar „prescrie” obligativitatea întâlnirilor periodice și schimbului de informații, precum și colaborarea dintre supraveghetorii sub sectoarelor financiare în cazul vulnerabilităților financiare, ceea ce ar fi o soluție optimă pentru cooperare strânsă dintre CNPF și BNM.

De asemenea este necesar să recunoaștem importanța supravegherii consolidate și transfrontaliere a instituțiilor financiare.

Băncile din Republica Moldova sunt tot mai mult implicate în activitate de asigurare (având cote de participare în companii de asigurare)[32], pe când produsele ce sunt oferite pe piața financiară evoluează continuu. Totodată, până în prezent Republica Moldova este unica țară ECE unde lipsesc prevederi prudențiale ce s-ar referi la prevederi consolidate.

Aceasta limitează autoritatea supraveghetorului în controlul entităților afiliate, ce pot expune banca la risc. Mai mult decât atât intrarea pe piață a băncilor străine “confruntă” supraveghetorii bancari cu

regulation” is broadly discussed. Although possible, I believe separation of bank supervision from the central bank is still premature given the financial market’s early development stage, as well as financial and operational difficulties [29]. Once separated from the central bank and lacking necessary financial funds, banking sector will be exposed to corruption risks and employees’ drain that may even worsen the state of the facts. Nevertheless, bringing together supervisors of all financial subsectors simplifies access to necessary information, and makes it easier to coordinate supervisory efforts. I believe that in this concrete case “organizational arrangements” matter and supervisory processes in Moldovan financial sector may be improved by implementation of best international practices. Consequently, experience of Netherlands and Portugal can be taken as foundation. In both schemes, before unification *de facto* of banking and insurance sectors’ supervisory authorities specialized Councils of Financial Supervisors [30] have been created. While there were no structural changes in financial sectors, legally established necessity for cooperation has considerably increased coordination of efforts in financial supervisory processes. Creation of similar body in the Republic of Moldova, “supported” by legal provisions (lacking for the moment) [31], stipulating rights and liabilities of participating authorities, and “prescribing” mandatory meetings and information exchange between existing financial supervisors, as well as collaboration in case of financial crisis,

necesitatea coordonării transfrontaliere a activităților de supraveghere.

Cooperarea transfrontalieră mai strânsă (schimb de informații, întâlnirile periodice cu autoritățile de supraveghere străine etc.) nu doar majorează stabilitatea sectorului bancar, ci permite un schimb de experiență și know-how dintre autoritățile competente.

Or, pentru un cadru de reglementare și supraveghere mai perfect în Republica Moldova, este oportună limitarea opacității și intervenției statului în sectorul bancar moldovenesc, perfecționarea schemei existente de garantare a depozitelor și implementarea unor metode mai prudente de management al riscurilor, susținerea reformelor de supraveghere îndreptate spre cooperare mai strânsă dintre supraveghetorii bancari și nebankari, precum și recunoașterea unei necesități stringente de a supraveghea băncile pe bază consolidată și transfrontalieră etc

5 CONCLUZII

Analiza aspectelor și instrumentelor de reglementare și supraveghere bancară, ce constituie obiectivul principal al acestei lucrări, permite de a concluda că, sistemul bancar stabil este imposibil de închipuit fără un cadru prudențial bine gândit și controlul adecvat al băncilor.

Analiza informației cu privire la particularitățile prudențiale în ECE a confirmat că, spre deosebire de țările aderente și membre UE, reglementarea și supravegherea în CSI se află în procesul de

would be nothing but the best solution for a higher cooperation between NCFM and NBM. It is also necessary to recognize importance of consolidated and cross-border supervision of banks. As already mentioned, financial institutions in Moldova are becoming more intertwined by cross-ownership (several banks are part-owners of insurance companies) [32], while products offered on the financial market continuously evolve. Despite this evolution, Republic of Moldova is the only one CEE country where there are still no guidelines or regulatory provisions referring to consolidated accounting requirements. Moreover continuous development of international banking and entrance of foreign banks on Moldovan market “confronts” bank supervisors with the necessity of home - host coordination of supervisory activities, which is still underdeveloped. Closer cross-border cooperation (by means of information exchange, meetings with foreign supervisory authorities etc.) would not only enhance banking sector stability, but also allow experience- and know-how exchange between competent authorities. Consequently, for more perfect regulatory and supervisory framework in the Republic of Moldova, measures shall be undertaken for limiting opaqueness and state intervention in the banking sector, improvement of existing deposit guarantee scheme and endorsement of more prudent credit risks management, supporting supervisory reforms directed to a closer cooperation of bank and non-bank financial supervisors, launching early-warning systems, as

dezvoltare.

Aceasta își are reflectare, mai întâi de toate, în participarea străină mai redusă și implicarea statului în activitatea sistemului bancar.

Dacă e să ne referim la cele mai vulnerabile “puncte” în sistemul bancar moldovenesc (opacitatea acestuia, imperfecțiunile cadrului de supraveghere, schema de garantare a depozitelor și managementul riscului de credit), lucrarea atrage atenția la eventualele reforme oportune pentru situația actuală cum ar fi: transparență mai înaltă prin publicarea periodică a rapoartelor de stabilitate financiară; perfecționarea proceselor de supraveghere prin evaluarea capitalului ponderat la risc în baza acordului Basel II, introducerea sistemelor de prevenire (*early-warning-systems*), implementarea în practică a supravegherii consolidate și pe bază transfrontalieră, precum și reglementarea unei colaborări obligatorii a supraveghetorilor din sistemul bancar și financiar-nebancar; majorarea plafonului de garantare a depozitelor; managementul adecvat al riscurilor de credit atins prin eventuala creare a biroului de credit și agenției de rating etc.

well as recognition of the stringent necessity to supervise banks on consolidated and cross-border basis etc.

5 CONCLUSIONS

Review of aspects and instruments of bank regulation and supervision, which constituted the main objective of this paper, allows to conclude that stable banking sector is impossible without well-thought prudential regulatory framework and effective surveillance of its participants. Bringing together information on particularities of CEE banking confirms CIS regulatory and supervisory frameworks to be at an earlier development stage in contrast to EU and acceding countries. This has its reflection in lower foreign- and higher state participation, as well as greater depositors' confidence in banking sectors of CIS states. Revealing most vulnerable “points” in Moldovan banking (opaqueness of the banking sector, supervisory drawbacks, inadequate deposit guarantee and credit risks' management), the paper suggests eventual reforms appropriate for country's up-to-date situation, as being: higher transparency by means of issuing financial stability reports; improvement of supervisory processes by applying risk-weighted Basel II approaches for capital adequacy evaluation, implementing early-warning systems, putting into practice consolidated and cross-border supervision, as well as drawing up regulatory provisions covering mandatory cooperation

between financial and bank supervisory authorities; enhancing deposit guarantee coverage; adequate credit risks' management capacity attained by eventual creation of credit bureaus and rating agencies etc.

Bibliografie:

- [1] „*The Banker 2009 World Financial Health Index*“, The Banker, 2009.
- [2] Ibid.
- [3] J. Barth, G.Caprio, R.Levine, 2006.
- [4] Own calculations based on the central banks' official web-sites, EBRD, 2007.
- [5] Walter D., S. Maxian (2007), central banks' official web-sites.
- [6] Equivalents in EUR are calculated given the exchange rates established by central banks as of 31.12.2008.
- [7] Capital Adequacy Ratio (CAR), expressed as a ratio of bank regulatory capital to risk weighted assets (RWA).
- [8] Abbreviation CB is for countries where central bank is the single bank supervisor, NCB – for states where it is not.
- [9] In Slovenia, Slovakia and Macedonia real deposit coverage may in reality be different from that mentioned in the table, since as of 31.12.2008 no information about guarantee changes have been placed on official web-sites.
- [10] new EUR 50.000 ceiling is for natural persons only, for legal entities deposits coverage remained EUR 20.000.
- [11] The new deposit guarantee level of MDL 6.000 (about EUR 430) will be in force 01.04.2009-31.03.2010.
- [12] In Slovenia and Slovakia deposit guarantee coverage could have also been raised, however as of 31.12.2008 no information about such changes has been placed on official web-sites of deposit guarantee authorities.
- [13] Walter D., S. Maxian, 2007.
- [14] Ibid.
- [15] As of 31.12.2008 no information about changes in deposit guarantee ceiling has been placed on the Macedonian Deposit Insurance Fund Skopje web-page, however in reality it could have been raised.
- [16] GKO (*Russian*: Государственное Краткосрочное Обязательство) – government short-term bonds, which are short term zero-coupon Russian Government Treasury Bills, issued in Russia since 1993.
- [17] Belarus is one of the least liberalized countries in the world, situated on the 150th out of 157 estimated countries as according to the Index of Economic Freedom (Heritage Foundation (2008)).
- [18] These norms allow maximum 2 % of the bank's regulatory capital exposure per “individual insider” (except sole proprietors), maximum 10% exposure to individual insider (except sole proprietors) and related legal entities and/or individuals who are sole proprietors during the first two years after registration, and maximum 15 percent exposure after two years of activity. Total exposures of this kind may not exceed 50 percent of bank's regulatory capital.
- [19] To the best of my knowledge there is no available statistics on voluntary deposit funds functioning in Russia.

- [20] Own calculations based on official exchange rate established by the National Bank of Moldova as of 31.12.2008.
- [21] The Banker, 2009
- [22] Indicators as of 31.12.2008 are calculated based on estimated nominal GDP (2008) , in reality these may vary.
- [23] IMF, 2008.
- [24] BIS, 2006.
- [25] IMF, 2008
- [26] The Banker ,2009
- [27] Ibid.
- [28] IMF, 2008.
- [29] As a self-financing body, NCFM collects taxes and other payments from financial market participants Given the underdevelopment of these financial segments, unstable and unrealistic financing sources, it is doubtful whether large costs necessary for efficient functioning of the NCFM will be sufficient even in the short- or medium-term perspective.
- [30] In both cases, Councils were composed of supervisory authorities' top-managers, who ensured a higher coordination of actions, facilitation of information exchange and stimulation of effective common policies (without any prejudice to powers and autonomy of these authorities).
- [31] Supervisory cooperation between NBM and NCFM is still very modest and "unofficial" (not supported by any Memoranda of understanding or regulatory provisions). This complicates NBM access to data on financial condition and risk exposure of companies from non-bank financial subsectors, affecting stability of banks.
- [32] IMF, 2008.